

Regeringens proposition

1998/99:46

Vissa frågor som rör val till Europaparlamentet

Prop.

1998/99:46

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 januari 1999

Göran Persson

Britta Lejon
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i vallagen (1997:157) som innebär att när en unionsmedborgare som inte samtidigt är svensk medborgare kandiderar i Sverige vid val till Europaparlamentet, skall valmyndigheten i det land där unionsmedborgaren är medborgare underrättas om det. I propositionen föreslås också att unionsmedborgare som anmält en önskan om att tas upp i allmän röstlängd för val till Europaparlamentet skall tas upp i en röstlängd till dess han eller hon stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

Ändringarnas syfte är att bestämmelserna i vallagen skall stämma överens med gemenskapsrätten.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 1999.

Innehållsförteckning

Prop. 1998/99:46

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i vallagen (1997:157).....	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Gällande ordning.....	6
5	Behovet av lagändringar	7
5.1	Utbyte av information mellan medlemsstaterna i EU	7
5.2	Registrering i röstlängd	8
6	Kostnadsmässiga konsekvenser	9
7	Ikraftträdande m.m.....	9
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 januari 1999.....	9

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vällagen (1997:157).

2 Förslag till lag om ändring i vallagen (1997:157)

Prop. 1998/99:46

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 16 § samt 7 kap. 3 och 5 §§ vallagen (1997:157) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

16 §

Unionsmedborgare som inte samtidigt är svenska medborgare och som önskar kandidera vid val till Europaparlamentet skall senast vid en tid som den centrala valmyndigheten bestämmer enligt 19 §, lämna en försäkran till den centrala valmyndigheten. I den skall de

- ange sin nationalitet och sin adress i Sverige,
- ange den valkrets eller område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och
- försäkra att de inte kandiderar vid val till Europaparlamentet i någon annan stat.

Till en sådan försäkran skall följa ett intyg av den behöriga myndigheten i hemstaten att valbarheten inte gått förlorad där eller att denna diskvalifikationsgrund inte finns såvitt myndigheten vet.

Unionsmedborgare som inte samtidigt är svenska medborgare och som önskar kandidera vid val till Europaparlamentet skall senast vid en tid som den centrala valmyndigheten bestämmer enligt 19 §, lämna en försäkran till den centrala valmyndigheten. I den skall de

- ange sin nationalitet och sin adress i Sverige,
- ange den valkrets eller *det* område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och
- försäkra att de inte kandiderar vid val till Europaparlamentet i någon annan stat.

Till en sådan försäkran skall *det fogas* ett intyg av den behöriga myndigheten i hemstaten att valbarheten inte gått förlorad där eller att denna diskvalifikationsgrund inte finns såvitt myndigheten vet.
En underrättelse om att en unionsmedborgare har förklarat att han eller hon vill kandidera vid val till Europaparlamentet skall sändas till valmyndigheten i den stat där personen är medborgare.

7 kap.

3 §

Röstlängderna för val till Europaparlamentet skall innehålla uppgifter om

- svenska medborgare som sägs i 1 §, och
- unionsmedborgare som fyller 18 år senast på valdagen, som är folkbokförda i landet och som

Röstlängderna för val till Europaparlamentet skall innehålla uppgifter om

- svenska medborgare som sägs i 1 §, och
- unionsmedborgare som fyller 18 år senast på valdagen, som är folkbokförda i landet och som en-

senast 30 dagar före valdagen enligt 5 § skriftligen hos skattemyndigheten anmält sin önskan att tas upp i röstlängd.

ligt 5 § skriftligen hos skattemyndigheten anmält sin önskan att tas upp i röstlängd.

Prop. 1998/99:46

5 §

Unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt vid val till Europaparlamentet skall senast 30 dagar före valdagen skriftligen hos skattemyndigheten anmäla sin önskan om att tas upp i röstlängd.

Den som gjort en sådan anmälan skall tas upp i en röstlängd till dess han eller hon stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

I sin anmälan skall unionsmedborgare i en skriftlig försäkran

- ange sin nationalitet och adress i Sverige,
- ange den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd, och
- försäkra att de inte kommer att rösta i en annan medlemsstat.

Beslut med anledning av anmälningar meddelas när röstlängden upprättas. Underrättelse om ett sådant beslut skall sändas till valmyndigheten i den stat där väljaren är medborgare.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

2. Vid val till Europaparlamentet år 1999 skall 7 kap. 3 och 5 §§ i sin nya lydelse tillämpas på unionsmedborgare som fanns upptagna i röstlängd vid valet till Europaparlamentet år 1995.

3 Ärendet och dess beredning

Sverige har sedan den 1 juni 1997 en ny gemensam vallag (1997:157) för val till riksdagen, val till landstings- och kommunfullmäktige samt val

till Europaparlamentet (prop. 1996/97:70, bet. 1996/97:KU16, rskr. 1996/97:177). Den nya vallagen ersatte bl.a. lagen (1995:374) om val till Europaparlamentet (prop. 1994/95:154, bet. 1994/95:KU40) som endast gällde för 1995 års val. Liksom i 1995 års lag har i vallagen de detaljerade och bindande EG-rättsliga bestämmelser som finns om val av företrädare i Europaparlamentet beaktats. Dessa är främst en av rådet beslutad akt om allmänna och direkta val till Europaparlamentet (den så kallade valrättsakten, fogad till rådets beslut 76/787/EKSG/EEG/Euratom av den 20 september 1976, se prop. 1994/95:154, bilaga 3 och 4). Vidare finns bestämmelser i rådets direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare (se prop. 1994/95:154, bilaga 5).

Europeiska kommissionen överlämnade den 8 juli 1998 till Sverige en formell underrättelse enligt artikel 169 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget). Kommissionen har i den formella underrättelsen anfört att vallagen inte fullt ut genomför direktivet från december 1993.

I denna proposition föreslås lagändringar vilkas huvudsakliga syfte är att bestämmelserna i vallagen skall stämma överens med direktivet. I propositionen föreslås också vissa mindre språkliga ändringar.

Lagförslaget har upprättats i samråd med Riksskatteverket.

4 Gällande ordning

Enligt artikel 8b.2 i EG-fördraget skall varje unionsmedborgare som är bosatt i en medlemsstat där han inte är medborgare ha rösträtt och vara valbar vid val till Europaparlamentet i den medlemsstat där han är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten. I samma artikel föreskrivs att rådet före den 31 december 1993 skall utfärda närmare bestämmelser.

Sådana närmare bestämmelser finns intagna i det tidigare nämnda direktivet från december 1993. Utgångspunkten är att en unionsmedborgare skall kunna välja att delta i val till Europaparlamentet antingen i den stat där han är medborgare (hemstaten) eller i den stat där han bor (bosättningsstaten). Detta gäller såväl rätten att rösta som rätten att ställa upp som kandidat i valet.

Direktivets föreskrifter syftar bl.a. till att säkerställa att ingen röstar mer än en gång i samma val och att ingen kandiderar i mer än en medlemsstat.

Enligt 5 kap. 16 § första stycket vallagen måste en unionsmedborgare som inte samtidigt är svensk medborgare och som önskar kandidera vid svenska val till Europaparlamentet lämna en försäkran till den centrala valmyndigheten (jfr artikel 4.2 och 10.1 i direktivet). Försäkran skall bl.a. innehålla en uppgift om att vederbörande inte kandiderar vid val till Europaparlamentet i någon annan stat. I andra stycket i samma paragraf anges att det tillsammans med försäkran skall ges in ett intyg av behörig

myndighet i hemstaten med vissa relevanta uppgifter (jfr artikel 10.2 i direktivet). Prop. 1998/99:46

Enligt 7 kap. 3 § skall röstlängderna för val till Europaparlamentet innehålla uppgifter om bl.a. unionsmedborgare som fyller 18 år senast på valdagen, som är folkbokförda i landet och som senast 30 dagar före valdagen enligt 5 § skriftligen hos skattemyndigheten anmält sin önskan att tas upp i röstlängd.

I 7 kap. 5 § första stycket vallagen anges att en unionsmedborgare som här önskar utöva sin rösträtt vid val till Europaparlamentet har att göra en anmälan om att han eller hon önskar bli upptagen i röstlängd (jfr artikel 8.1 i direktivet). En sådan anmälan skall göras skriftligen hos skattemyndigheten senast 30 dagar före valdagen.

I andra stycket i paragrafen anges att den som gör en sådan anmälan som avses i första stycket i en skriftlig försäkran skall lämna vissa för hans eller hennes rätt att rösta relevanta uppgifter (jfr artikel 9.2 i direktivet).

I tredje stycket föreskrivs att det skall fattas beslut i anledning av anmälan. Detta sker genom att röstlängden upprättas. Underrättelse om ett sådant beslut skall sändas till valmyndigheten i den stat där den som avses med beslutet är medborgare (jfr artikel 13 i direktivet).

5 Behovet av lagändringar

5.1 Utbyte av information mellan medlemsstaterna i EU

<p>Regeringens förslag: Valmyndigheten i den stat där den unionsmedborgare som kandiderar vid val till Europaparlamentet är medborgare skall underrättas om att personen förklarat att han eller hon vill kandidera vid val i Sverige.</p>

Skälen för regeringens förslag: Kommissionen har riktat kritik mot att vallagen saknar en bestämmelse om att hemstaten skall förse med information om någon av dess medborgare kandiderar i Sverige vid val till Europaparlamentet. Av artikel 13 i direktivet framgår bl.a. att bosättningsstaten skall informera hemstaten om någon av hemstatens medborgare kandiderar i bosättningsstaten vid val till Europaparlamentet. Informationen syftar till att förhindra att en unionsmedborgare kandiderar både i hemstaten och i bosättningsstaten. Kommissionen har anfört att vallagens brist i detta avseende innebär att andra medlemsstater i praktiken inte kan förhindra dubbla kandidaturer eftersom de inte kommer att få någon information när någon av deras medborgare kandiderar i Sverige.

Det svenska valsyste­met bygger av tradition på den fria nomineringsrätten, dvs. väljarna kan sätta upp, skriva till eller stryka en eller flera personer på valsedlarna. Kandidaterna behöver alltså inte anmälas i förväg. Väljaren är i princip fri att ta upp vilken kandidat som helst under den partibeteckning han eller hon önskar. En anmäl-

ningskyldighet som den som föreskrivs i direktivet kan i ett system som bygger på en sådan fri nomineringsrätt vara svår att genomföra eftersom det inte är möjligt att före valet veta vilka personer som faktiskt kandiderar i valet.

Genom den nya vallagen har den fria nomineringsrätten emellertid starkt kringkurits. Ett parti som vill registrera sin partibeteckning skall för att beteckningen skall vara skyddad vid allmänna val också anmäla samtliga sina kandidater. Tillskrivna namn för de partier som registrerat partibeteckning och anmält sina kandidater beaktas inte. Fortfarande finns det emellertid möjlighet att bli invald för ett icke registrerat parti som inte heller anmält några kandidater. I praktiken registrerar dock alla partier som är tillräckligt stora för att erhålla mandat vid val till Europaparlamentet sina partibeteckningar. Vidare måste, som tidigare nämnts, en unionsmedborgare som inte är svensk medborgare och som önskar kandidera vid svenska val till Europaparlamentet enligt 5 kap. 16 § vallagen lämna en försäkran innehållande vissa uppgifter. Den centrala valmyndigheten har således tillgång till uppgifter om vilka unionsmedborgare som kandiderar i Sverige vid val till Europaparlamentet.

För att förhindra att unionsmedborgare kandiderar vid val till Europaparlamentet både i Sverige och i hemstaten bör en underrättelseskyldighet, liknande den som redan finns beträffande beslut om att ta upp en unionsmedborgare i röstlängd (se 7 kap. 5 § sista stycket), införas. Det ankommer på den centrala valmyndigheten att ansvara för att denna underrättelseskyldighet fullgörs.

5.2 Registrering i röstlängd

Regeringens förslag: En unionsmedborgare som anmält en önskan om att tas upp i allmän röstlängd för val till Europaparlamentet skall tas upp i en röstlängd till dess han eller hon stryks från den på egen begäran eller villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

Skälen för regeringens förslag: Kommissionen har i den formella underrättelsen anfört att Sverige genom att föreskriva att unionsmedborgare senast 30 dagar före varje val måste anmäla sin önskan att tas upp i röstlängd brutit mot artikel 9.4 i direktivet. Enligt artikel 9.4 skall väljaren stå kvar i röstlängden på samma villkor som statens egna medborgare tills han eller hon stryks från den på egen begäran eller därför att villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda. Kommissionen har anfört att vallagen strider mot direktivet eftersom en svensk medborgare med automatik står kvar i röstlängden, medan en unionsmedborgare vid varje nytt val till Europaparlamentet måste ansöka om att tas upp i röstlängd trots att vederbörande har registrerat sig vid tidigare val och fortsatt att vara bosatt i Sverige.

Det första svenska valet till Europaparlamentet reglerades genom lagen (1995:374) om val till Europaparlamentet. Enligt lagens 11 § skall unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt anmäla sin önskan att tas upp i allmän röstlängd för val till Europaparlamentet. Eftersom denna lag

endast avsåg 1995 års val reglerades inte frågan om unionsmedborgarens rätt att stå kvar i röstlängden på samma villkor som statens egna medborgare enligt artikel 9.4 i direktivet. Bestämmelsen i 11 § lagen (1995:374) om val till Europaparlamentet kom sedan att oförändrad införas i vallagen (1997:157). För att vallagen skall stämma överens med artikel 9.4 i direktivet bör 7 kap. 3 och 5 §§ nu ändras.

Den föreslagna ändringen innebär att en unionsmedborgare som efter anmälan tagits upp i röstlängd för val till Europaparlamentet med automatik tas upp i en röstlängd vid kommande val om inte unionsmedborgaren själv meddelar att han eller hon vill strykas från den, unionsmedborgaren inte längre är folkbokförd här i landet eller unionsmedborgaren redan röstat i valet i ett annat medlemsland.

6 Kostnadsmässiga konsekvenser

Den centrala valmyndigheten, Riksskatteverket, föreslås bli ansvarig för att underrättelse till hemstaten sker då en unionsmedborgare kandiderar i Sverige vid val till Europaparlamentet. De ekonomiska konsekvenserna av den nya uppgiften bedöms vara marginella och kan finansieras inom ramen för befintliga anslag.

7 Ikraftträdande m.m.

Nästa val till Europaparlamentet äger rum den 13 juni 1999. Det är därför av stor vikt att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt, lämpligen den 1 april 1999.

Det är vidare angeläget att unionsmedborgare som vid 1995 års val till Europaparlamentet fanns upptagna i röstlängd inte på nytt behöver anmäla sin önskan om att tas upp i röstlängd. Den nya lydelsen av 7 kap. 3 och 5 §§ bör därför vid 1999 års val till Europaparlamentet tillämpas också på unionsmedborgare som vid 1995 års val till Europaparlamentet fanns upptagna i röstlängd.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 januari 1999

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Freivalds, Schori, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén

Föredragande: statsrådet Lejon

Regeringen beslutar proposition 1998/99:46 Vissa frågor som rör val till Europaparlamentet.